

METODOLOGIE 2 - PROJEKT

PRO KVANTITATIVNÍ VÝZKUM:

1) Téma, problém otázka, úvod a cíle výzkumu

Formulujte téma, problém, otázku svého výzkumu. Napište úvod (nejméně 1 odstavec), v němž představíte téma, vysvětlíte, co chcete zkoumat a proč je to zajímavé (přínosné). V dalším odstavci formulujte cíle vašeho výzkumu. **(4 body v hodnocení projektu)**

Téma: Uplatňování hlasové výchovy v běžných mateřských školách v kraji Vysočina

Úvod:

Hlasová výchova je předpoklad správného užívání hlasu, zdůrazňuje schopnost správného dýchání, tvorby hlasu a artikulace. Dýchání a tvorba hlasu jsou často nesprávně vnímány jako vedlejší, důraz je kladen především na bezchybnou artikulaci, což není dostatečné. Proto je vhodné se věnovat všem oblastem hlasové výchovy již od útlého dětství, a tím předcházet možným poruchám hlasu. Hlasové výchově u nás se věnuje pozornost především ve speciálních, konkrétně logopedických, školách či třídách. Což je vzhledem k narůstajícím problémům s hlasem již v dětském věku nedostačující. Neschopnost správně užívat hlas, které není včas předcházeno nebo není co nejdříve kompenzována, později přerůstá ve stále větší problém s verbálním projevem. To může mít za následek vznik problémů v sociální, psychologické i vzdělávací sféře.

Ve své diplomové práci se budu zabývat realizací hlasové výchovy v běžných mateřských školách. Na základě studia odborné literatury a vlastních zkušeností z praxe sestavím dotazník, který rozešlu učitelkám běžných mateřských škol v kraji Vysočina. Zaměřím se na tři základní oblasti hlasového projevu, a to respiraci, fonaci a artikulaci. Zajímá mě také bude, zda je hlasová výchova v běžných mateřských školách realizována, a případně jakým způsobem.

Cíle výzkumu:

Cílem výzkumu je zjistit, zda, a případně jakou formou, jsou v běžných mateřských školách v kraji Vysočina uplatňovány prvky hlasové výchovy a hygieny, tedy zda, a případně jakým způsobem je cíleně předcházeno poruchám hlasu u dětí předškolního věku. Dalším cílem diplomové práce je zjištění úrovně hlasového projevu dětí z mateřských škol v kraji Vysočina, a to ve třech oblastech, tedy v respiraci, fonaci a artikulaci.

2) Hlavní výzkumná otázka (1) a vedlejší výzkumné otázky (maximálně 5) **(5 bodů v hodnocení projektu)**

Hlavní výzkumná otázka:

Na čem závisí rozsah a forma realizace hlasové výchovy v mateřských školách?

Vedlejší výzkumné otázky:

Jak ovlivňuje realizaci a formu hlasové výchovy v mateřských školách vzdělání učitelek?

Jak ovlivňuje realizaci a formu hlasové výchovy v mateřských školách spolupráce mateřské školy s logopedem?

Jak ovlivňuje počet let od získání kvalifikace učitelkou mateřské školy realizaci a formu hlasové výchovy v mateřské škole?

Jak ovlivňují realizaci a formu hlasové výchovy v mateřské škole nedostatky dětí v mluveném projevu?

3) Uved'te, zda jste si vybrali kvalitativní nebo kvantitativní výzkumnou strategii a proč jste se tak rozhodli. Nestačí napsat, že vám daná strategie připadá vhodnější – zdůvodněte, proč je vhodnější s ohledem na vaše téma. (souvislý text, 1 odstavec). **(3 body v hodnocení projektu)**

Pro výzkumnou část mé diplomové práce jsem zvolila kvantitativní výzkumnou strategii. Při výzkumném šetření využiji mnou sestavený anonymní dotazník. Důvodem pro volbu této strategie je možnost získat větší počet dat za kratší časovou jednotku, což odpovídá cílům mé práce, jelikož výzkumné šetření bude provedeno ve větším počtu běžných mateřských škol v kraji Vysočina. Data získaná z výzkumného

šetření pomocí dotazníku jsou přehledná, stručná a poměrně snadno vyhodnotitelná. Zároveň tato strategie umožňuje ověřování hypotéz. Proto je pro daný výzkum tato výzkumná strategie nejvhodnější.

4) Hypotézy (minimálně 3) **(5 bodů v hodnocení projektu)**

Učitelky mateřských škol, které mají pedagogické vysokoškolské vzdělání, častěji realizují hlasovou výchovu.

Učitelky mateřských škol, které spolupracují s logopedem, se častěji věnují realizaci hlasové výchovy.

Učitelky mateřských škol, které nedávno dokončily studium, se častěji věnují realizaci hlasové výchovy.

Učitelky mateřských škol, kam dochází děti s nedostatky v mluveném projevu, častěji realizují hlasovou výchovu.

5) Seznam všech v hypotézách používaných proměnných a jejich definice (konceptualizace) a seznam indikátorů (operacionalizace) **(6 bodů v hodnocení projektu)**

koncept: hlasová výchova

dimenze konceptu: hlasová výchova dětí, hlasová výchova hlasových profesionálů

konceptualizace: Hlasová výchova dětí je rozvoj a kultivace mluvního i pěveckého hlasu dítěte, konkrétně se jedná o průpravu ke správné technice dýchání, správnému tvoření hlasu a tónu a ke správné artikulaci.

operacionalizace:

indikátor č. 1: rozvíjení oblastí - respirace, fonace, artikulace

indikátor č. 2: uplatňování prvků hlasové hygieny - dostatečný pitný režim, větraná místnost, nácvik měkkého hlasového začátku

indikátor č. 3: uplatňování forem - říkadla, písničky, cvičení, hry

koncept: pedagogické vysokoškolské vzdělání

dimenze konceptu: obor speciální pedagogika, obor předškolní pedagogika, obor učitelství na základní škole, obor učitelství na střední škole, obor pedagogika volného času

konceptualizace: Pedagogické vysokoškolské vzdělání v oboru předškolní pedagogika získává člověk po úspěšném složení státních závěrečných zkoušek z oboru předškolní pedagogika na pedagogické fakultě vysoké školy, po kterém získává titul bakalář, případně magistr.

operacionalizace:

indikátor č. 1: titul bakalář či magistr z pedagogické fakulty vysoké školy z oboru předškolní pedagogika

indikátor č. 2: znalosti z vývojové psychologie

indikátor č. 3: znalost pedagogických metod a strategií vhodných pro dítě předškolního věku

koncept: spolupráce s logopedem

dimenze konceptu: konzultace s učitelem, přímá účast na edukaci dětí

konceptualizace: Spolupráce mateřské školy s logopedem se může odehrávat několika způsoby. Jedná se buď o docházení logopeda přímo do mateřské školy, nebo o konzultace učitelky mateřské školy s logopedem.

operacionalizace:

indikátor č. 1: docházení logopeda do mateřské školy

indikátor č. 2: konzultace učitelky mateřské školy s logopedem

koncept: nedávné dokončení studia

dimenze konceptu: před maximálně pěti lety, před šesti až deseti lety, před jedenácti až patnácti lety, před více než patnácti lety

konceptualizace: Učitelky mateřských škol, které dokončily studium před maximálně pěti, získaly kvalifikaci v rozmezí let 2011 až 2015.

operacionalizace:

indikátor č. 1: získání kvalifikace v letech 2011 až 2015

indikátor č. 2: učitelky pracující v oboru maximálně pět let

koncept: nedostatky v mluveném projevu

dimenze konceptu: nedostatky v respiraci, nedostatky ve fonaci, nedostatky v artikulaci

konceptualizace: Nedostatky v respiraci se objevují v případě, kdy dítě nesprávně dýchá, tedy se nevhodným či nedostatečným způsobem nadechuje či vydechuje.

operacionalizace:

indikátor č. 1: nádech ústy

indikátor č. 2: výdech nosem

indikátor č. 3: nesprávné dýchání - mělké, hlasité

konceptualizace: Nedostatky ve fonaci se projevují v případě, kdy dítě nevhodným způsobem tvoří a využívá hlas.

operacionalizace:

indikátor č. 1: nevhodný hlasový začátek - tvrdý, dyšný

indikátor č. 2: tlačení hlas

konceptualizace: Nedostatky v artikulaci se objevují v případě, kdy se výslovnost dítěte odlišuje od kodifikované normy daného jazyka.

operacionalizace:

indikátor č. 1: nesprávná výslovnost

indikátor č. 2: vadná výslovnost

6) Návrh metody sběru dat, výzkumné populace a vzorku. Jak budete sbírat data? Co/kdo bude vaší výzkumnou jednotkou? Kdo bude vaší populací a vzorkem (máte-li ve výzkumu populaci a vzorek)? Jak je vyberete a kontaktujete? Od kolika výzkumných jednotek plánujete sbírat data? Souvislý text **(3 body v hodnocení projektu)**

Pro sběr dat při mém výzkumu využiji metodu dotazníkového šetření (pomocí mnou vytvořeného dotazníku). Ten bude po osobním či elektronickém kontaktování ředitelů běžných mateřských škol v kraji Vysočina a žádosti o umožnění výzkumu na konkrétní škole rozeslán elektronicky, případně osobně předán učitelům běžných mateřských škol. Výzkumným vzorkem tedy budou učitelé běžných mateřských škol v kraji Vysočina. Konkrétní školy a učitelé budou vybrány na základě dostupnosti e-mailových adres na webových stránkách škol. Celkem budu kontaktovat přibližně 80 respondentů odlišného věku, vzdělání a délky praxe.

7) Úryvek z připravovaného nástroje sběru dat – z dotazníku nebo scénáře rozhovoru (včetně úvodu dotazníku, minimálně deset otázek i s variantami odpovědí), případně popis designu experimentu, pozorovacího schématu atd. U všech metod sběru dat doporučuji provést před odevzdáním předvýzkum, podstatně to zvýší jejich kvalitu a použitelnost v plánovaném výzkumu. **(4 body v hodnocení projektu)**

Vážení respondenti,

obracím se na vás s žádostí o vyplnění dotazníku, který je součástí mé diplomové práce. Práce se zabývá realizací hlasové výchovy v běžných mateřských školách v kraji Vysočina a jejím cílem je zjistit, zda a jakým způsobem tato realizace probíhá.

Dotazník je anonymní a výsledky budou využity pro mou diplomovou práci. Proto vás prosím o pravdivé a co nejpřesnější vyplnění dotazníku.

Dotazník je rozdělený na čtyři části. Obsahuje dva typy otázek. Některé otázky jsou uzavřené, tedy s nabízenými odpověďmi, kde je možná pouze jedna varianta. Zde kroužkujte písmeno zvolené varianty. V případě otázky zaznamenané pomocí tabulky kroužkujte přímo odpověď ANO či NE. Některé otázky jsou otevřené, obsahují prostor pro vypsání odpovědi, zde, prosím, napište vše, co vás k dané otázce napadne.

Vyplnění dotazníku vám zabere přibližně 15 minut. Pokud budete mít zájem o výsledky výzkumu, můžete mě kontaktovat na e-mailové adrese pinkasovamartina@seznam.cz a já vám je ráda zašlu. ☺

Předem vám děkuji za ochotu a spolupráci,
studentka speciální pedagogiky Masarykovy univerzity v Brně.

První části dotazníku se zabývá realizací hlasové výchovy v mateřských školách.

Prosím, odpovídejte pravdivě a co nejpřesněji, dotazník je anonymní.

1. Věnujete se při práci s dětmi realizaci hlasové výchovy?

- a) ne
- b) ano - prolíná všemi činnostmi
- c) ano - máme na ni vymezený čas během dne
- d) ano - máme na ni vymezený čas během týdne

2. Kolik hodin věnujete realizaci hlasové výchovy týdně? Napište číslo.

.....

3. Realizaci hlasové výchovy se věnuji.... Označte odpovídající variantu.

- a) nevěnuji se

- b) po celou dobu mé pedagogické praxe v mateřské škole
- c) v posledních několika letech mé pedagogické praxe (kvůli všeobecně se zhoršujícímu mluvenému projevu dětí)
- d) pouze v případě zjištění nedostatků v mluveném projevu dětí v naší mateřské škole

4. Jak často se s dětmi věnujete nácviku správného dýchání?

- a) každý den
- b) dva až tři dny v týdnu
- c) jednou týdně
- d) jednou za dva týdny či méně
- e) nevěnuji se mu

5. Nacvičujete s dětmi ... Zakroužkujte vhodnou variantu odpovědi.

nádech nosem	ANO	NE
výdech ústy	ANO	NE
dechovou oporu (nádech, zadržetí dechu, prodloužený výdech)	ANO	NE

6. Věnujete se u dětí prodlužování výdechového proudu?

- a) ne
- b) ano - vypište konkrétní činnosti

.....

.....

.....

7. Věnujete se u dětí směřování výdechového proudu?

a) ne

b) ano - vypište konkrétní činnosti

.....
.....

8. Věnujete se u dětí nácviku žeberně-bráničního dýchání (tzv. „do břicha“)?

a) ne

b) ano

9. Jak často se věnujete nácviku správné tvorby a používání hlasu?

a) každý den

b) dva až tři dny v týdnu

c) jednou týdně

d) jednou za dva týdny či méně

e) nevěnuji se mu

10. Věnujete se u dětí nácviku přiměřené síly hlasu?

a) ne

b) ano

11. Pracujete s dětmi na zvětšení rozsahu hlasu?

a) ne

b) ano

12. Nacvičujete s dětmi hlavový tón (rezonanci hlavovou)?

a) ne

b) ano

13. Zaměřujete se s dětmi na prodlužování fonační doby (doba „držení“ tónu, hlásky)?

a) ne

b) ano

14. Nacvičujete s dětmi měkký hlasový začátek?

a) ne

b) ano

15. Jak často se věnujete nácviku správné výslovnosti hlásek?

a) každý den

b) dva až tři dny v týdnu

c) jednou týdně

d) jednou za dva týdny či méně

e) nevěnuji se mu

16. Jaké hry, cvičení a říkadla využíváte pro nácvik znělosti a správné výslovnosti samohlásek? Vypište.

.....

.....

.....

.....

.....

17. Jaké hry, cvičení a říkadla využíváte pro nácvik znělosti/neznělosti a správné výslovnosti souhlásek? Vypište.

.....

.....

.....

.....

18. Usměrnujete tempo řeči dětí?

a) ano

b) ne

Další část dotazníku se zaměřuje na úroveň hlasového projevu dětí.

19. Do tabulky, prosím, napište, kolik procent dětí zvládá jednotlivé úkony a dovednosti či u kolika dětí se vyskytují uvedené nedostatky.

nádech nosem	
nádech ústy	
výdech nosem	
výdech ústy	
povrchní dýchání	
slyšitelné dýchání	
klidné dýchání	
dostatečně hluboké dýchání	
přerývané dýchání	
dovednost zadržet dech	
dovednost prodlouženého výdechu	

dovednost směřování výdechového proudu daným směrem	
dovednost žeberně-bráničního dýchání (tzv. „do břicha“)	
„křičení“ při mluvení, nadměrně silný hlas	
dovednost plynulého mluvení (bez potřeby „dodechování“ během slova či věty)	
měkký začátek promluvy, přirozený konverzační hlas (bez křičení či tlaku na první hlásku nebo slabiku)	
příliš rychlé tempo řeči	

20. Doplňte procento pětiletých a starších dětí, které...

mluví srozumitelně	
správně vyslovují sykavky C, S, Z	
správně vyslovují sykavky Č, Š, Ž	
správně vyslovují hlásky R, Ř	
správně vyslovují hlásku L	
správně vyslovují hlásky K, G	
správně vyslovují hlásky T, D, N	
správně vyslovují 3 a více slabičná slova	
správně vyslovují slova se souhláskovými shluky (např. prst, krk)	
správně vyslovují slova obsahující současně tvrdé i měkké slabiky (např. prázdniny, hodiny)	

Následující část dotazníku se bude věnovat tématu hlasové hygieny.

21. Jaké prvky hlasové hygieny znáte? Vypište.

.....
.....
.....

22. Které z prvků hlasové hygieny v mateřské škole uplatňujete? Vypište.

.....
.....
.....

Poslední část dotazníku je zaměřena na Vaši osobu jako pedagogického pracovníka.

23. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené pedagogické vzdělání? Dopište město, ve kterém jste studovala a konkrétní studijní obor či zaměření.

a) SŠ.....

b) VOŠ.....

c) VŠ - Bc.

d) VŠ - Mgr.

24. Jaká je délka Vaší pedagogické praxe v mateřské škole?

a) 0 - 2 roky

b) 3 - 5 let

- c) 6 - 10 let
- d) 11 - 15 let
- e) 16 - 20 let
- f) 21 let a více

25. Kolik je vám let?

- a) 18 - 25
- b) 26 - 30
- c) 31 - 35
- d) 36 - 45
- e) 46 - 55
- f) 56 a více

26. Spolupracujete s logopedem?

- a) ne
- b) ano - dochází k nám logoped ze speciálně pedagogického centra
- c) ano - dochází k nám klinický logoped
- d) ano - dochází k nám logoped ze základní či jiné mateřské školy
- e) ano - konzultuji s ním případné problémy ve verbálním projevu dětí

Vyplnili jste poslední otázku dotazníku, velmi vám děkuji za váš čas. ☺

8) Zamyšlení se nad možnými praktickými a etickými problémy při výzkumu (souvislý text, minimálně 1 odstavec). Jaké praktické a etické problémy budete ve výzkumu pravděpodobně řešit? Máte představu o tom, jak? **(3 body v hodnocení projektu)**

Předpokládám, že velkým praktickým problémem při realizaci mého výzkumu bude neochota respondentů vyplňovat mnou zasláné dotazníky, z čehož vyplývá jejich nízká návratnost. Řešením by bylo dotazníky distribuovat osobně spolu s doprovodným komentářem pro vyplnění dotazníku přímo ředitelům či učitelům mateřských škol. Využití této možnosti je však vzhledem k časové a finanční náročnosti nepravděpodobné, neboť počet běžných mateřských škol v kraji Vysočina, respektive respondentů, je příliš vysoký.

Jako etický problém vidím možné nepravdivé odpovědi respondentů na otázky v dotazníku. A to z důvodu strachu z odsouzení, pohrdání ze strany ostatních respondentů, spolupracovníků a dalších. Tomuto problému se budu snažit předejít tím, že v úvodu dotazníku respondenty ubezpečím o anonymitě dotazníku, případně anonymitu zmíním u určitých otázek v dotazníku.

9) Seznam relevantní literatury (minimálně 10 položek) dle platné citační normy. Nemusí se jednat o metodologickou literaturu, hledejte zdroje související s vaším projektem tematicky, případně zdroje z příbuzných oblastí, či používajících podobné metody. **(2 body v hodnocení projektu)**

- 1) COBLENZER, Horst a Franz MUHAR. *Dech a hlas: návod k dobré mluvě*. 1. vyd. Praha: Akademie múzických umění, 2001, 125 s. Studijní texty (Akademie múzických umění). ISBN 80-858-8382-1.
- 2) DVOŘÁK, Josef. *Logopedický slovník*. Žďár nad Sázavou: Edice Logopaedia clinica, 1998. ISBN 80-85931-65-6.
- 3) FROSTOVÁ, Jana a Mária VANIÁKOVÁ. *Základy hlasové výchovy pro učitele*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1995, 38 s. ISBN 80-210-1229-3.
- 4) HÁJKOVÁ, Eva. *Rétorika pro pedagogy: základy řečových technik, verbální a neverbální komunikace, jaké jazykové prostředky zvolit, jak zvládnout interpretaci textu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2011, 208 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-802-4719-900
- 5) KOLEKTIV, Jakub Dršata a a Editor Viktor CHROBOK. *Foniatric - hlas*. 1. vyd. Havlíčkův Brod: Tobiáš, 2011. ISBN 80-731-1116-0.
- 6) KEREKRÉTIOVÁ, Aurélie. *Terapie poruch hlasu*. In Lechta, Viktor. *Terapie narušené komunikační schopnosti*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 386 s. ISBN 80-717-8961-5.
- 7) KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2006, 224 s. ISBN 978-802-4711-102.
- 8) LEJSKA, Mojmír. *Poruchy verbální komunikace a foniatric*. Brno: Paido - edice pedagogické literatury, 2003, 156 s. ISBN 80-731-5038-7.

- 9) MIŠUN, Vojtěch a Editor Viktor CHROBOK. *Tajemství lidského hlasu*. 1. vyd. Brno: VUTIUM, 2010, 391 s. ISBN 978-80-214-3499-8.
- 10) NOVÁK, Alexej. *Foniatrye a pedaudiologie II: poruchy hlasu u dětí a dospělých - základy anatomie a fyziologie hlasu, agnostika, léčba, reedukace a rehabilitace poruch hlasu*. 2. přeprac. vyd. V Praze: Alexej Novák, 2000, 176 s. ISBN 80-238-6324-X.
- 11) SOVÁK, Miloš. *Logopedie předškolního věku*. Praha: SPN, 1989, 215 s.
- 12) VYŠTEJN, Jan. *Vady výslovnosti*. Praha: SPN, 1991, 174 s. ISBN 80-04-24504-8.

KOMENTÁŘ:

Projekt je velmi dobře zpracovaný, poradila jste si s hypotézami i s konceptualizací a operacionalizací. Zaráží mě jen, že úroveň projevu dětí chcete zjišťovat jen na základě odhadu učitelek v dotazníku, ale možná jsem to jen špatně pochopila. Pokud budete projekt realizovat, přeji vám hodně zdaru!